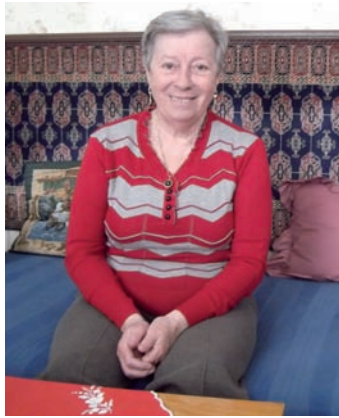

Éva néni emlékére

Búcsút vettünk Moussong Sándornétól, Éva nénitől.

Tudtuk hosszú ideje, hogy beteg, de az utolsó percig együtt reménykedtünk Tomi fiával, menyével, unokáival és dédunokáival, hogy van gyógyulás. Mikor utoljára eljött közénk (persze nem tudtuk, hogy többé már soha), mindannyian köré gyűltünk, biztattuk, s bízunk magunk is. Azóta minden péntek este reménykedve pillantottunk az ajtó felé: hátha most..., és rendre csalódottan vettük tudomásul, hogy: ma sem...

Most már hiába tekintünk az ajtóra, végleg üresen marad a széke. Hiába szeretnénk, már nem gyűjtja meg a Dohány utcai zsinagógában a pénteki gyertyákat, most már azokat a mennyei trónus mellett lobbantja lángra, itt maradt családjáért ott imádkozik. Tomi fia pedig itt mond érette Káddist...

Schweitzer professzorra emlékezünk

Szerdán egész napos budapesti konferencián emlékeztek a tavaly februárban elhunyt Dr. Schweitzer József, országos főrabbi. Az eseményen többek között felszólalt a Mazsihisz elnöke, Heisler András; főrabbinink, dr. Frölich Róbert; s fia, Schweitzer Gábor is. Videoüzenetben szolt a megjelentekhez, Erdő Péter bíboros, esztergom-budapesti érsek.

Január 31-én, vasárnap (Svát hó 21) délelőtt 11 órakor lesz Prof. Dr. Schweitzer József (zcl) sírköavatása a Kozma utcai temető IV/A parcellájában. A sírköavatásra a család, a MAZSIHISZ, a BZSH, a Rabbiképző mindenkit vár, hogy együtt tisztelegessünk a néhai főrabbi munkássága előtt.

Elment Sugár Lili

A háborús éveket védett házban, majd a gettóban élte túl családjával. A felszabadulás után a Goldmark-teremben ismerkedett meg a munkaszolgálatból visszatért Somogyi Károllyal, aki év végén feleségül vette, másfél év múlva megszületett gyermekük is.. Férje korai halála után egyedül nevelte fiát, s közben szüleit is támogatta. Nyugdíjba vonulása után vált mindennapos tevékenységévé a munka a Síp utcai irodában. Itt mindenkiel kitűnő kapcsolata, sokakkal baráti viszonya alakult ki.

Ritka ajándékot kapott 90. születésnapjára: aznap született meg leány-dédunokája. Utolsó hat évében az unokák, dédunokák váltak legfontosabbá. A végső búcsú után férje mellé került, fia reméli, hogy dédunokái is emlékezni fognak rá.

Elkészült az új tábla

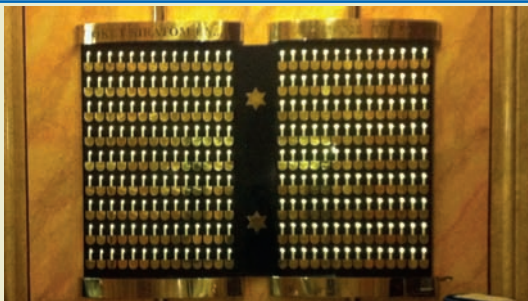
Egyrészt szomorú, másrészt örömteli, hogy betelt mindkét tábla a Jährzeit-falon. Szomorú, hiszen azt jelenti, sok-sok eltávozott szerettünkre kell emlékezni. Örömteli, mert bizonyítja, jó ötlet volt, illetve így sokan állíthattak emléket elhunyt hozzátartozóiknak. A körzet vezetése a jelentős igényt figyelembe véve úgy döntött, újabb táblát állít a Dohány utcai zsinagógában. Az új táblát, a kis névtáblákkal, illetve a gyertyákkal a Zsidó Kulturális Fesztiválra átadták, így a fesztivál látogatói már megtekinthették azt a zsinagóga bejáratánál.

Aki korábban elmulasztott jelentkezni, s most úgy gondolja, ily módon emlékezne elhunyt családtagjára, még nem késett el, és pótolhatja. Jelentkezni a templomkörzetben Fülöp Ildinél lehet.

Jährzeit-napok a falnál

A Dohány utcai Zsinagógában a fekete gránitból készült Jährzeit-falon a kis névtáblák alatti gyertyák évente öt alkalommal gyulladnak fel, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Sovuajsz 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szeretteinkért a gyertyák. A Jährzeitnapon a reggeli i.tentisztelet után a közösség átmegy a falhoz és Káddist mond az elhunytért. Lapunkban továbbra is közreadjuk, hogy elhunyt szeretteiknek mikor van a Jährzeitje.

Réti Gyula	február 1.	Zóber Jenő	február 7.	Sommer Istvánné	február 16.	Landler László	február 24.
Rosenstein Dávid	február 1.	Kemer Sarolta	február 11.	Mór Neumann	február 18.	Dancz Béla	február 27.
Róna Sándor	február 1.	Márkus László	február 13.	Illés Sándor	február 20.	Tímárné Darvas Éva	február 28.
Farkas Jenő	február 5.	Monoki József	február 14.	Zoldán Sándor	február 21.	Kövesi Lászlóné	február 29.
Schaffer D. Dezsőné	február 7.	Hirn Károly	február 14.	Schaffer D. Dezső	február 23.		

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA

WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

Beszélgetés Kunos Péterrel (10. oldal)

Hírek a Dohány körzet életéből (6-7. oldal)

fotó: Nagy Ákos/Mazsihisz

Január 18. – a sárga csillag letépésének napja!

(2. oldal)

Január 18. – a sárga csillag letépésének napja!

Hetvenegy éve, január 18-án szabadult fel a budapesti gettó. A hagyományoknak megfelelően a Dohány utcai zsinagógában emlékeztünk e napra és a mártírokra. Főrabink, dr. Frölich Róbert beszédét ezúttal 1500-nál is többen hallgatták zsinagógánkban. Az eseményen szokás szerint több politikus és a nagykövet, külföldi diplomata is megjelent.

– Hetvenegy esztendeje lekerültek a kabátokról a sárga csillagok, de annak nyoma, emléke, hatása a mai valóság – mondta főrabink, Fröhlich Róbert, országos főrabbi a budapesti gettó felszabadításának évfordulóján a Dohány utcai zsinagógában. Azért vagyunk itt, mert ez előtt nyolcvan évvel, kilencven évvel a mi eleink nem voltak elég érzékenyek. Azért vagyunk ma itt, mert az eleink nem hallgattak a figyelmeztető jelekre. A mi eleink azt mondták: velünk ez nem történhet meg, mi jó állampolgárok, jó magyarok vagyunk. Máshol lehet, de itt nem – folytatta, a zsidók túlérzékenységeről szóló felvetésekre utalva. Kiemelte, zsidóságuk miatt rekesztették ki a társadalomból, majd az életből, hiába reménykedtek.

– A gettó nem a semmiből keletkezett, felállítását negyed századon keresztül rendeleték és törvények halmazza előzte meg – tette hozzá. – A gettó eszmeisége a XIX. század

fotók: Nagy Ákos/Mazsihisz

vény különbséget tett magyar állampolgárok, zsidók és nem zsidók között.

végére, a tiszaezslári perig nyúlik vissza, fizikai megteremtése pedig a numerus clausus 1920-es elfogadásáig nyúlik vissza, mert ez a tör-

Hangsúlyozta, a numerus clausus után a zsidókat több pályáról szorították ki a jogszabályok, végül az életből is kiszorították őket; ma

nincsen olyan magyarországi zsidó család, amelyik ne vesztett volna el valakit a holokausztban. – Amíg zsidók élnek a földön, emlékezni fognak a holokausztra, örzünk minden jót és rosszat, mert mi egy ilyen nép vagyunk. Kétezer éve minden esztendőben megemlékezünk az elpusztított jeruzsálemi szentélyről – folytatta főrabink. – Mi, zsidók, 1945-től kezdve nem évi egy napon, de minden nap a szívünkben gyászolunk, siratjuk Izrael lerombolt házát, siratjuk azt a sok életet,

amelyet értelmetlenül, gyűlölködve oltottak ki, siratjuk a lehetőséget, amelyek odavesztek a gyerekekben, siratjuk az öregeket, akiknek nem adatott meg a békés öregkor. A zsidóság az emlékezés és a remény népe, míg január 18-a a sárga csillag letépésének napja, s reméljük elmúlik a sárga csillagnak még a nyoma is – zárta beszédét dr. Frölich Róbert. A rendezvény végén a résztvevők a zsinagóga oldalánál elhelyezett emléktáblánál tehették le az emlékezés köveit.

A gettó

A budapesti „nagy” gettó határait megszabó belügyminiszteri rendelet 1944. november 29-én jelent meg, a Dohány utca, Nagyatádi Szabó (ma Kertész) utca, Király utca, Csányi utca, Rumbach Sebestyén utca, Madách Imre út, Madách Imre tér és Károly körút által határolt területet december 10-én zárták le. A 4513 lakásban összezsúfolt emberek száma 1945 elején elérte a 70-80 ezret. A gettó 1945. január 18-i felszabadulásakor a Klauzál téren több mint 3000 temetetlen holttestet találtak. Az ostromot és a nyilasok rémuralmát 70 ezer ember élte itt túl.

I	M	A	R	E	N	D
						
Hétköznap: 7. ³⁰ -kor kezdünk reggel, az esti ima időpontja 17. ⁰⁰ óra, helyszín a Talmud-Tórában. Az esti ima előtt fél órával sakkal, kártyával, kávéval és teával várjuk híveinket!						
Péntek esti ima: 17. ⁰⁰ -kor a Hősök Templomban.						
Szombat reggeli ima a Hősök Templomban: Sachrisz: 9. ³⁰ Tóraolvasás: 10. ⁰⁰ Muszáf ima: kb. 10. ⁴⁵						
Vasárnap reggeli ima: 8. ⁰⁰ -kor, esti ima: 17. ⁰⁰ -kor, mindkettő a Talmud Tórában.						
A péntek esti kiddust, illetve a szombat délutáni sálesüdeszt szintén a Talmud-Tórában tartjuk.						
Sálesüdeszek kezdete a következő hetekben:						
január 30.	16. ³⁰	február 13.	16. ⁵⁰			
február 6.	16. ⁴⁰	február 20.	17. ⁰⁰			

Keleti Ágnes: 95!

Két nappal 95. születésnapja előtt köszöntötték a Bajnokok Klubjában az ötszörös olimpiai bajnok Keleti Ágnest. Az eseményen rengeteg korábbi olimpiai bajnok jelent meg (Balczó Andrást, Nébald György, vagy éppen Rejtő Ildikó.)

Ági néni 1921. január 9-én, Klein Ágnes néven született. Négyévesen már úszott, később korszolázott és sielt. S talán meglepő, de néhány éve egy interjúban arról beszélt, nem akart tornász lenni, gyerekkorában arról álmodott, hogy csellista lesz. Ehhez képest... Már egy évesen tornázott. Majd 1937-től a budapesti Vívó és Atlétikai Clubban, 1938-tól a Nemzeti Torna Egyletben sportolt. Bár 1940-ben megnyerte első magyar bajnoki címét, zsidó származása miatt még abban az évben eltiltották minden sporttevékenységtől.

A vészkorszak idején azt hallotta, hogy a férjes nőt nem viszik el, ezért 1944-ben feleségül ment Sárkány István tornászhoz. A német megszállás utáni időszakot magának vásárolt hamis papírokkal, Juhász Pirokaként (Szalkszentmártonban) élte túl. A felszabadulás utáni első, a londoni olimpiáról sérülés miatt még lemaradt. A következőn, 1952-ben, 31 (!) évesen viszont műszabadgymkorlatban győzött és szerzett még további három érmet. Négy év múlva aztán tarolt: Melbourneben megvédte bajnoki címét, illetve első lett gerendán, felemáskorlátón, valamint a kéziszeracsapattal. Sőt, egyéni összetettben és csapatban is második helyen végzett. Nem csak a játékok legeredményesebb versenyzője lett, de mai napig az egyetlen tornász, aki ennyi idősen (35) aranyérmet szerzett. Ezt követően élt Ausztráliában, Izraelben, ahol neki köszönhetően indult el a női torna. /Volt szerencsém látni az 1993-as Maccabi Játékok idején, ahogy Ra'anana sportcsarnokában a kicsiket tanította és ejtette ámulatba, hogy 70 évesen spárgázott. Ez, öt évvel ezelőtt is gond

nélkül ment Ági néninek. Ha már Maccabi, két hónapja az Európa Játékok helyszínéről döntő tanácskozás, magyar prezentációjának záró-, s csúcs pillanataként színpadra lépett, az Európa számos országából megjelent küldöttek vastapsa közben. – A szerk./ Hosszú lenne felsorolni a kitüntetéseit, elismeréseit. Tagja sportága, illetve a zsidó sportolók Hírességek Csarnokának, 2004-től a Nemzet sportolója. Míg legutóbb, decemberben Prima Primiissima-díjat kapott.

Köszöntésekor megcsillantotta szokott humorát, öniróniáját: „ne méltassanak, üdvözljenek!” – majd a fotósok felé fordult: „a szépségemet nem érdemes fényképezni” – mondta mosolyogva.

József Attila osztálytársa volt a legendás edző

Száztíz éve, 1906. január 22-én született Scharenpeck Gusztáv (azaz Sebes Gusztáv), az Aranycsapat szövetségi kapitánya. A Ferencváros egyik bérkaszárnnyájában nőtt fel, az elemi második osztályában József Attila osztálytársa volt, gyerekkorát a Haller téri grundon töltötte.

Három év franciaországi kitérő után, 1927-ben igazolt a Hungária FC-hez (az MTK-hoz). Három bajnoki címet szerzett (1929, 1936, 1937). Megbízható jobbfezet volt, egyszer, 1936-ban a válogatottban is szerepelt. Tudatosan készült az edzői pályára. Még játékosként, 1938-ban letette a vizsgát, 1940-ben a Szentlőrinci AC tréneré lett. A világháború gyorsan haladt a (sport)politikai ranglétrán. 1948-1951 között a Magyar Olimpiai Bizottság elnöke, 1950–1956 között az Országos Testnevelési és Sportbizottság elnökhelyettese volt. Közben, 1949-ben nevezték ki szövetségi kapitánnyá, s csapata 1950-től négy évig maradt veretlen nemzetközileg jegyzett mérkőzésen. 1952-ben olimpiai bajnoki címet, 1953-ban Európa-kupát nyert, ebben az évben, az „évszázad mérkőzésén” 6:3-ra legyőzte Londonban a hazai pályán addig veretlen angol válogatottat. A csapat a legfontosabb meccsén kapott ki újra: 1954-ben, a világbajnokság berni döntőjében, 3:2-re az esélytelennek tartott és a végén egyszer már 8:3-ra legyőzött NSZK-tól. Magyarországon a vereséget katasztrófiként élték meg, ezután robbant ki a Rákosi-korszak első spontán tüntetése Budapesten.

Sebes 1956-ig 69 mérkőzésen irányította a válogatottat, az általa alkalmazott 4-2-4-es stratégiát a brazil válogatott fejlesztette tovább, a hetvenes évek elején az Ajax és a holland válogatott a „totális futballban” tökéletesítette. 2010-ben a Los Angeles Times minden idők harmadik legjobb futballedzőjének választotta: „Ő volt a lángész az 1950-es évek rendkívüli magyar csapata mögött... Sebes a 4-2-4-es felállítás alkalmazásának úttörője és a világhírű holland edző, Rinus Michels előfutára volt”. Nem sokkal 80. születésnapja után, 1986. január 30-án hunyt el.

Elindult a 2019-es Maccabi Európa Játékok szervezése

Két hónapja, november 15-én a budapesti Maccabi kongresszuson a küldöttek, fővárosunkat választották a 2019-es európai seregszemle helyszínéül. Jusztin Ádám, a Maccabi VAC elnöke a Pesti Sóletnek elmondta, elindultak az előkészületek az EMG2019 szervezésben, s az esemény logóját már véglegesítették is. A Maccabi VAC, a Mazsihisz és az MTK Budapest vezetőivel meglátogatták a Bécsi Hakoah sportközpontot. Ádám hozzátette, a tervek szerint már idén több nemzetközi tornát is szerveznek Budapestre, illetve szeretnének minél több versenyre elutazni. Február 18-án, 18 órakor a Bálint Házban lesz egy beszélgetés, melyre a szervezők szeretettel várják az érdeklődőket, barátokat, szurkolókat, akik itt feltehetik kérdéseiket, elmondhatják észrevételeiket.

Kunos Péter: nagy feladatok előtt állunk...

Az év vége, eleje nem csak a fogadalmakról, hanem a következő időszak tervezéséről is szól. A 2016-os feladatokról beszélünk a BZSH és a MA-ZSIHISZ ügyvezető igazgatójával, körzetünk elöljárójával, dr. Kunos Péterrel. Kezdeként visszatértünk az elmúlt évre, egy, nem csak a nevében történt változásra, a Zsidó Kulturális Fesztiválra, majd sok minden másról beszélgettünk, mert szinte kérdezni sem kellett...

– Sajnos csak májusban kezdehttük el szervezni a szeptemberi fesztivált, s addigra a tervezett fellépők közül többen is elkötelezték magukat. A szinte utolsó pillanatban felkért művészeti vezető, Bőjte József és az igazi marketing szakembernek bizonyult, Demők Nóra remek munkát végeztek. Egy igazán jól sikerült rendezvényt hoztak össze, és adtak el nagyon rövid idő alatt. Az egyetlen baki kapcsán el kell mondan, Petrás Mária nem állandó tagja a Muzsikásnak, a szervezők emiatt nem tudtak korábbi szerepvállalásairól. A történethez tartozik, hogy az előadás végül nem ezért maradt el, hanem az együttes egyik kulcsembérének hirtelen megbetegedése miatt. A programok a Goldmarkban és a Rumbachban is telt házat vonzottak, s a Dohány zsinagógában is csak ritkán maradt hely szabadon. A fesztivál szervezése azonban jó néhány munkatársunk teljes energiáját lekötötte, ami érthetően, csak az egyéb munkák rovására történhetett. Ez évre azt tervezzük, hogy egy profi csapatot, a Syma csarnok rendezvényszervezőit kérjük fel a fesztivál szervezésére. Jogos elvárás, hogy legalább hasonló látogatószámot érjünk el, mint 2015-ben. Szeretnénk integrálni más helyszínek, így a Spinoza, a Bálint Ház, a Gólem, illetve az IKI érdekes és értékes programjait, és várjuk a szervezőktől az ediginél vonzóbb rendezvényeket a fiatalok számára is. Tavaly több vidéki város helyi közösségeinek eseményei lazábban, de kötődtek a budapestihez. Idén ezt igyekszünk még inkább erősíteni.

– A szervezet idei feladatai közül kiemelendő a negyedszázadot megélt Alapszabály korszerűsítése, hozzáigazítása a jócskán megváltozott körülményekhez – folytatta az igazgató úr. – Ebben a legkényesebb ügy a körzetek közötti mandátumszámok megosztása. Emellett újra kell gondolni a pénzek körzetek közötti igazságosabb elosztását is. Ne fordulhasson elő olyan, hogy valahol nincs kántor, s az erre szánt pénzt másra költik el. Majd amikor a kántor munkába állna, a körzet ismét pénzt vár el. Ezért meg kell határozni a körzeti gazdálkodás kereteit és szabályait. Szintén fontos feladat a szociális ellátó rendszer átalakítása. Miként a kóser étkeztetésben is lesznek változások. A külsős kft. lejárá szerződését nem hosszabbítjuk meg, egy BZSH tulajdonú, non-profit céget tervezünk létre hozni. A gazdálkodáshoz tartozik, hogy szeretnénk a Kormányánál interveniálni az EMIH-nek kényszerből átadott járadék pótlása ügyében, amely hiánya már a feladatok ellátását is veszélyezteti. Az

telt ért el a Dohány utcai zsinagóga, a múzeum, illetve Goldmark terem. Jövőre, már teljesen saját erőből, sem lehet alább adni! Folytatódik a „Koncert a zsinagógában” sorozat, amelynél a tavalyi, a piacszerzés éve volt.

– Az elmúlt két és fél évtized során akadt-e olyan időszak, hogy nem csinálod tovább, mással foglalkozol? – Még 1992-ben, amikor éreztem, változtatni kell a zenekar összetételén, de nem volt bátorságom a zenekar egyes tagjainak azt mondani, agyó. Inkább kimentem Németországba szalonzenét játszani. Sok tapasztalat lett belőle és volt időm ott átgondolni is, hogyan tovább.

idei költségvetés több mint, 200 millió Ft összegű tartalék igénybevételét teszi szükségessé. Ennek pedig más, sajnálatos kihatása is van: mivel a hitközség legnagyobb költségeleme a személyi költség, több embertől meg kell válnunk. A feladatokat pedig a megmaradó apparátus tagjai között kell szétosztani. Az említetteken kívül előkelő helyet foglal el a feladatok sorában az állami támogatással megvalósuló beruházások szabályszerű és eredményes lebonyolítása.

Kunos Péter kiemelte, végül, de messze nem utolsó sorban, a kom-

munikáció javítására is kiemelt figyelmet kell fordítani. Úgy érzi, a másik, egészen marginális szervezet mondanivalója ez idő szerint erősebb, - igaz erre, részben a miénkből - bőségesen van pénzük és így már-már velünk azonos súlyúnak tűnnek a közvélekedésben.

Szóba került a Vasvári ügye is, amely kapcsán az ügyvezető igazgató kijelentette, bár pénzügyi kérdés is, a döntés oka elsősorban nem az. Ha a Vasvári egy másik hitközséghez tartozik, akkor ne legyen a BZSH része.

Kellemesebb témával zártuk a beszélgetést: mint már többször is beszámoltunk róla, a 2019-es Maccabi Európa Játékok házigazdája Budapest lesz. Ennek a magyar zsidóság szempontjából rendkívül fontos eseménynek a szervezésében a Maccabi VAC és az MTK mellett a Mazsihisz is kitüntetett szerepet vállal. Kunos Péter megjegyezte, ez nem csak egy sporttal kapcsolatos eseménysorozat lesz. Állami pénzből megvalósuló komoly beruházások is terv részét képezik. A hitközség elgondolásai szerint a sportlétesítményeken túl ott lehet egy kulturális központ is – kóser konyhával, imateremmel és zsidó oktatási intézménnyel.

(schiller)

– Az utasok kiszálltak az autóikból és hallgatták a koncertet. Akkor sikerünk volt, hogy azonnal, a helyszínen elkezdtek árulni a magunkkal vitt CD-ket. Persze a parancsnok ingyen kapta, de a több mint, 20 CD-t már pénzért adtuk el. Így már a zsebünk sem volt üres, mert megtelt szlovák koronával és lengyel zlotyval. Aztán folytathattuk az utunkat a fesztiválra...

– Ennyi év alatt a meghívó otthon hagyásán kívül más gikszer is becsúszhatott. Emlékezetes baki(k)? –Olaszországban turnéztunk és az egyik művésznünk túl közel állt a színpad széléhez és oly hevesen zenélt, hogy beesett az első sorokban álló nézők közé. Persze nem ivott alkoholt a kolléga a fellépés előtt, csak nagyon hevesen húzta... – Fegya közben mosolyog és kacint...

– Nem publikált sztorik – elveszett a hangszer, a koncert felé eltévedt busz/taxi, lerobbant autó stb.? – Mindkettőben volt részünk! Gazda Bence, az akkor még ifjú hegedűsünk bekerült a zenekarba, első közös vidéki koncertünkön, Egerben kinyitotta a hegedűtöket és csak a vonó volt benne. Szerencsére ismertem a helyi koncertterem igazgatóját és kaptunk a helyszínen egy jó kis hegedűt, így a közönség nem vett észre semmit a gigszerből. A másik példa: Izraelben a buszunk Tel-Aviv és Jeruzsálem között defektet kapott. Persze az impresszáriót nem lehetett elérni sehogy sem. A koncert Jeruzsálemben lett volna, és így ott az országúton kezdtünk stoppolni. Nehezen, egyenként eljutottunk Jeruzsálembe. A kiutolsó befutó a Kohán Pisti volt, aki egyenesen a színpadra jött az alkalmi kocsiból, mert éppen kezdtük koncertet. – Izgalmas utazások/országok? – Hollandiában ’98-ban egy évadban alig két hónap alatt 48 koncertet adtunk. Úgy, hogy közben itthon játszottuk a Hegedűst a Madáchban. Akadt olyan hetünk, hogy pénteken még Amsterdamban koncerteztünk, szombaton reggel repülőre ültünk, megérkeztünk Pestre, aznap este és vasárnap játszottunk kétszer két

terrel és a többi színésszel. Több mint, 270 előadást játszottunk. Telt házak mellett, hatalmas sikerrel. – Ha már a szokottól eltérőnél tartunk, mi volt legérdekesebb helyszín? – A kilencvenes évek közepén, mentünk egy fesztiválra Kelet-Lengyelországba, Przemysl-be, amikor a szlovák-lengyel határon kiderült, otthon felejtettem a hivatalos meghívót. A lengyel határőrök a sok hangszerről nem hitték el, hogy egy fesztiválra megyünk, inkább azt gondolták, hogy el akarjuk adni a hangszereket. Hívták a vámparancsnokot, aki egyszerűen azt mondta, ha tényleg zenészek vagyunk, és tényleg fesztiválra megyünk, vegyük elő a hangszereket és adjunk ott egy koncertet. Miután ez volt az egyetlen sansz, hogy ne késsük le a fellépést, kiszedtük a hangszereket és elkezdtünk játszani. Persze lengyel klezmer zenével kezdtünk. Szerettünk volna bevágódni a parancsnoknál... Leállt a forgalom a határ mindkét oldalán.

Fegya: a színpadon nem dolgozunk, hanem önfeledt gyerekként játszunk!

Decemberi számunkban beszámoltunk arról, hogy a Budapest Klezmer Band lett az esztendő Prima Primissima közönségdíjasa. Az elismerés kapcsán (is) emlékeztünk az elmúlt 25 évre – kicsit másként –, a zsinagógánkban oly sok sikeres koncertet adó együttes alapítójával. Ráadásul Jávori Ferenc, Fegya a nagyünnepeken rendre feltűnik a Dohányban, így nézzék el nekünk a tegeződést!

Az utasok kiszálltak az autóikból és hallgatták a koncertet. Akkor sikerünk volt, hogy azonnal, a helyszínen elkezdtek árulni a magunkkal vitt CD-ket. Persze a parancsnok ingyen kapta, de a több mint, 20 CD-t már pénzért adtuk el. Így már a zsebünk sem volt üres, mert megtelt szlovák koronával és lengyel zlotyval. Aztán folytathattuk az utunkat a fesztiválra...

– Ennyi év alatt a meghívó otthon hagyásán kívül más gikszer is becsúszhatott. Emlékezetes baki(k)? –Olaszországban turnéztunk és az egyik művésznünk túl közel állt a színpad széléhez és oly hevesen zenélt, hogy beesett az első sorokban álló nézők közé. Persze nem ivott alkoholt a kolléga a fellépés előtt, csak nagyon hevesen húzta... – Fegya közben mosolyog és kacint...

– Nem publikált sztorik – elveszett a hangszer, a koncert felé eltévedt busz/taxi, lerobbant autó stb.? – Mindkettőben volt részünk! Gazda Bence, az akkor még ifjú hegedűsünk bekerült a zenekarba, első közös vidéki koncertünkön, Egerben kinyitotta a hegedűtöket és csak a vonó volt benne. Szerencsére ismertem a helyi koncertterem igazgatóját és kaptunk a helyszínen egy jó kis hegedűt, így a közönség nem vett észre semmit a gigszerből. A másik példa: Izraelben a buszunk Tel-Aviv és Jeruzsálem között defektet kapott. Persze az impresszáriót nem lehetett elérni sehogy sem. A koncert Jeruzsálemben lett volna, és így ott az országúton kezdtünk stoppolni. Nehezen, egyenként eljutottunk Jeruzsálembe. A kiutolsó befutó a Kohán Pisti volt, aki egyenesen a színpadra jött az alkalmi kocsiból, mert éppen kezdtük koncertet. – Izgalmas utazások/országok? – Hollandiában ’98-ban egy évadban alig két hónap alatt 48 koncertet adtunk. Úgy, hogy közben itthon játszottuk a Hegedűst a Madáchban. Akadt olyan hetünk, hogy pénteken még Amsterdamban koncerteztünk, szombaton reggel repülőre ültünk, megérkeztünk Pestre, aznap este és vasárnap játszottunk kétszer két

(dupla) előadást a Hegedűsből, majd hétfőn reggel már repülőn ültünk, mert aznap este Rotterdamban kellett koncerteztünk. – Számos helyen jártatok a világban, rengeteg díjat kaptál Te is, s a BKB is, mely szakmai-, és közönség elismerésekre vagy a legbüszkébb? – Szakmailag a Kodály Zoltán közművelődési díj, az Artisjus díj, az EMERTON díj fontos. Az együttesnek is szóló személyes sikerem az Erdemes Művész (2009) és Kosuth díj (2014). S persze, amely apropóján most beszélgettünk, a Prima Primissima díj, amely ugye átmenet, hiszen a közönség szavazott ránk. Megemlítenék még néhány koncertet és helyszínt: Queen Elisabeth Hall – London, Koncertgebau – Amsterdam. Természetesen kiemelt helyet foglal el a szívünkben a Zsidó Kulturális Fesztivál, amelyen többször is játszottunk. Feledhetetlen, amikor a Muzsikással és a Sebestyén Mártával közösen léptünk fel majd 4000 ember előtt. Még a Tórához vezető lépcsőn is ülték! – Rengeteg időt töltötök együtt. Hol tudnak előbb titkokat az együttesben, vagy a családban? – Természetesen az együttesben. Mert a mi csapatunk valóban egy nagy család. Csak ne legyen nagyon publikus ez a dolog, mert ebből még balhé, válás is lehet... – teszi hozzá, miközben ismét mosolyog, és kacint.

– Huszonöt év barátságban, családban tel. is rengeteg. Miként lehet kezelni a feszültséget? – Két fontos tényező lendíti át a konfliktuson a zenekart: a sok koncert és a még több siker. Ez a két dolog felold minden vitát, súrlódást. Fontos kiemelni, ha felmegyünk a színpadra, mi nem dolgozunk, hanem játszunk. Visszatérünk a gyerekkorba és önfeledten örülünk annak, amit csinálunk. Na persze és az sem mellékes, hogy ezért még fizetnek is... *A Pesti Sólet olvasói nevében ezúton kívánunk egészséget, és minden jót (bis 120), a február 10-én 70. (!) születésnapját ünneplő Fegyának!*

– Két fontos tényező lendíti át a konfliktuson a zenekart: a sok koncert és a még több siker. Ez a két dolog felold minden vitát, súrlódást. Fontos kiemelni, ha felmegyünk a színpadra, mi nem dolgozunk, hanem játszunk. Visszatérünk a gyerekkorba és önfeledten örülünk annak, amit csinálunk. Na persze és az sem mellékes, hogy ezért még fizetnek is... *A Pesti Sólet olvasói nevében ezúton kívánunk egészséget, és minden jót (bis 120), a február 10-én 70. (!) születésnapját ünneplő Fegyának!*

MEGHÍVÓ

Szeretettel meghívjuk a **Dohány zsinagógáért alapítvány Kulturális Páholyába**, főrbabink, **dr. Frölich Róbert beszélgetőpartnere Bálint András, Kossuth- és Jászai Mari-díjas színész, versmondó, színházigazgató, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja.**

Időpont: **2016. február 14. 15:00-17:00**
Helyszín: **Goldmark-terem**

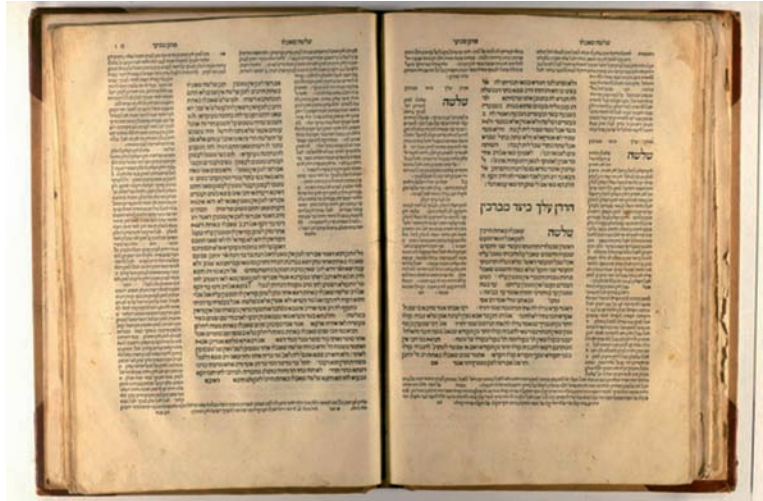
A program:
Dr. Frölich Róbert főrabbi vendége
Bálint András, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja.

A kávéháznak (kávé, tea, süti stb.) berendezett Goldmark-terembe, s így az eseményre ingyenes a belépés.

Kunos Péter ezt követően a turisztika és az ebből eredő hitközségi bevétel meghatározó szerepéről beszélt. Elmondta, a jelenlegi partner, az Aviv szerződése év végéig szól. Ezt követően a feladatokat egy saját csapat veszi át, amely már elkezdte a munkát, hogy a váltás zökkenőmentes legyen. Ennek irányítására, szervezésére sikerült megnyerni körzetünk elöljáróját a Magyar Turizmus Zrt. korábbi vezérigazgatóját, Róna Ivánt. 2015-ben rekordszámú vendéget fogadott és bevé-

A világ legdrágább Talmudja

Rekordáron, 9,3 millió dollárért (2,6 milliárd forintért) kelt el egy csaknem 500 éves Talmud-példány a Sotheby’s New York-i árverésén. A társaság szerint ez a világon a legdrágábban elárverezett zsidó vallási tárgy. Az úgynevezett Bomberg-Talmudot a licitálás előtt csak hatmillió dollárra becsülték.

A Bomberg-Talmud a zsidóságnak olyan, mint a kereszténység számára a Gutenberg-féle Biblia. Daniel Bomberg keresztény nyomdász 1520 és 1523 között Velencében nyomtatta ki az egyik első teljes kiadását, az úgynevezett Babilóniai Talmudot, amely kilenc kötetből és majdnem 3500 oldalból áll. Minden kötet bőrborítású, 40 centiméter magas. Mindössze 14 komplett példány maradt fenn belőle.

A most elárverezett példány meglepően jó állapotban van. A kötetek Richard Bruarne tudós birtokában voltak, 1565-ben bekövetkezett halála után egy oxfordi templomban, majd 350 éven át a Westminster-apátságban őrizték őket.

A vevő az információk szerint Leon Black New York-i üzletember, az Apollo Global Management nevű alapkezelő cég alapítója.

Nyert a VOLT és a SZIGET

Átadták a legnagyobb nemzetközi fesztivál elismerés, a European Festival Awards díjait a hollandiai Groningenben tartott gálán. Két, szigetes fesztivál is az élen végzett: a VOLT Fesztivál a közepes méretű rendezvények versenyében lett Európa legjobbjá, míg a Sziget a „legjobb programkinálat” kategóriában lett első.

Előbbi díjat a két alapító, Lobenwein Norbert és Fülöp Zoltán vette át, a fiatal emberek kiemelték, a hatalmas elismerés egy következetes, folyamatosan építkező munka gyümölcse. – Nagy öröm, hogy ez a díj nemzetközi szinten is megerősítette, hogy „Mindenuitt jó, de legjobb Sopron – mondták a főszervezők. A Sziget idén három kategóriában is a legjobbak között szerepelt, s harmadik alkalommal tért haza győztesen a versenyről: ezúttal a programkinálatot minősítő, „Best Line Up” kategóriában hozta el az első helyezést. – Mindig arra törekedtünk, hogy a programkinálatunk annyira változatos legyen, hogy mindenki megtalálja benne a kedvére valót. Nyilván vannak fesztiválok, melyek megtehetik, hogy akár több nagyobb nevet is felléptessenek, de úgy látszik, a szakma ezúttal a sokszínűséget értékelte – mondta Gerendai, aki babonából idén is itthonról követte a díjátadó gálát. A VOLT mostani sikerével immár a szigetes fesztiválok mindegyike nyert kategóriájában a European Festival Awardson. A Sziget először 2011-ben hozta el a „fődíjat”, azaz a legnagyobb fesztiválok első helyezését, a 2012-es Balaton Sound a közepes méretű kategóriában volt Európa legjobbjá, a 2013-ban debütált B.My.Lake abban az évben a legjobb új fesztivál kategóriában volt a győztes és 2014-ben ismét a Sziget lett a kontinens legjobb nagyfesztiválja.

Pesti Sólet | *a Dohány utcai körzet havilapja* | 2016. január 29. | 5776. Svát 19.

Pesti Sólet menü a Laky Konyha receptjei alapján Sütőtök krémleves (6 személyre)

Hozzávalók: 1 kg sütőtök, 2 db nagy alma, 1 kk őrölt fahéj, 5 evőkanál cukor, 2 l víz, 4 marék mazsola, vagy pirított tökmag, 1 citrom leve, 2 ek burgonyakeményítő, só

Elkészítés: Megmossuk a tököt és az almát, meghámozzuk, magokat, magházat eltávolítjuk, és kisebb kockákra vágjuk. Kisebb lábasban a vízzel felöltnve főzni kezdjük. Hozzáadjuk a cukrot, a sót és a fahéjat is. Ha már puhul (nem kell szétfőzni), szépen botmixerrel pürésítjük. Külön tálkában a keményítőt (kell hozzá 1 ek víz is hígítás-nak) csomómentesre kikeverünk, a levesből 1-2 ek-nyit hozzászedve tovább hígítjuk, majd lassan kevergetve a leveshez adjuk. Egy-két perc főzés kell még neki, és kész. A legvégén ízesítjük a citromlével. Tálaláskor szórjunk a tetejére a mazsolát, vagy a pirított tökmagot.

Töltött csirkecomb (6 személyre) Almás Pite

Hozzávalók: 6 db csirkecomb, 4 db tojás, 3 db zsemle, 2 fej vöröshagyma, só, őrölt bors, majoranna, 2 evőkanál libazsír vagy kacsazsír, 1 csokor petrezselyemzöld

Elkészítés: A hagymát, és a petrezselymet apróra vágjuk. A tojásokból hármat megfőzünk, lehűtjük, megpucoljuk, felkockázzuk. A zsemléket beáztatjuk, kinyomkodjuk. A combokat megtisztítjuk, sózzuk. A hagymát megdinszteljük. Le vesszük a tűzről, majd hozzákeverjük a kinyomkodott zsemléket, a kockára vágott főtt tojást, a petrezselyemzöldet és egy nyers tojást. A combokon fellazítjuk a bőrt, és betöltjük a tölteléket. Tepsibe tesszük, fűszerrel megszórjuk. két kanál zsiradékot teszünk alá. Sütőben - sűrűn locsolgatva - szép pirosra sütjük. Tetszőleges körettel, salátával kínáljuk.

Almás Pite

Hozzávalók: 50 dkg finomliszt, 25 dkg margarin, 25 dkg cukor, 1 csomag vaníliás cukor, 1 csomag sütőpor, 4 db tojás, 1dl fehérbor

Töltelékhez: 1 kg hámozott alma, 10 dkg darált dió, 20 dkg porcukor, 1 db citrom, 1 kiskanál fahéj

Tetejére: 1 db tojás

Elkészítés: Sütőporral elkevert lisz összemorzsoljuk a margarint, hozzáadjuk a cukrot, a vaníliás cukrot, a tojásokat és a fehérbort. Gyúrjuk össze, hogy jól formázható tésztát kapjunk. Fóliába csomagolva a hűtőben 1 órán át pihentetjük. Ezalatt meghámozzuk az almát, lereszeljük, ráfacsarjuk a citrom levét. Cukorral, fahéjjal, lereszelt citromhéjjal ízesítjük. A tésztát két cipóba osztjuk. Lisztezett deszkán 3-4 mm vastagra nyújtjuk. Az egyik tésztaalapot sütőpapírral borított tepsire fektetjük. Darált dióval megszórjuk, egyenletesen elosztjuk rajta az almás tölteléket, beborítjuk a másik tésztaappal. Megkenjük a tetejét tojással és előmelegített sütőben 160 fokon megsütjük. Végül felkockázzuk a pitét és porcukorral megszórjuk.

Jó étvágyat kívánunk!

5776. Svát 19. | 2016. január 29. | *a Dohány utcai körzet havilapja* | Pesti Sólet

Zsinagógák a nagyvilágból – Celldömölk

Képeslapok – képes történelem (XLVIII. rész)

Immár négy éve, egy 1400 darabból álló magángyűjtemény segítségével járjuk be a világot, az országot hónapról-hónapra bemutatunk egy-egy lapot, a hozzá tartozó ismeretekkel, érdekességekkel. A gyűjtemény az 1890-től 1945-ig megjelent, zsinagógákat ábrázoló, illetve a zsidósággal, a zsidó emberekkel, szokásokkal stb. foglalkozó lapokat tartalmazza.

Vas megye székhelye Celldömölk, amely jelen nevét 1903-ban kapta, ugyanis akkor egyesült Kiscell és Nemesdömölk. Az évszázadok során sok zsidó élt a környéken, de a törvények nem biztosítottak számukra letelepedést az 1700-as évek derekáig. Az anyakönyvezés lehetővé tette, hogy Nemesdömölk esetében 1746-ban bejegyezték két zsidó családot. Ám az első hivatalos bejegyzést követő 100 év múlva – az 1800-as évek közepéig – sem érkeztek a környékre zsidók, amelynek főként az idegenellenesség mindenféle formája lehetett az oka. Ezidőben, mint már sok helyen láthattuk, a zsidók letelepedése egy egyszerűbb mezőváros

varészt klasszicista és mór elemek domináltak mind a belső, mind a külső díszítésekben. A tervező a frigyszekrényt külön egy boltív alatt helyezte el. A szekrény timpanonját pedig 7 kis „házikócska” díszítette, mindegyik egyben gertyára is hasonlított. A középső alakzat tetején nyugodott a kőtábla. A tóraolvasó szekrény két oldalán egy-egy kandelábert helyeztek el, és az olvasó háta mögött igényes, szép kivitelű öntöttvas elválasztó kerítést emeltek derék magasságig. Formabontó volt, hogy orgona is helyet kapott, amely itt is komoly ellenérzéseket váltott ki a hagyományos, ortodox hívők körében. Később, 1902-ben többek között ezért (is), külön hitköz-

esetében is intellektuális, gazdasági növekedést hozott, ami itt másként történt. Kezdetben Vas-Simonyihoz tartozott zsidó hitközség, amely az ottani zsinagógában tartotta az i.tentiszteleteket, majd 1850 után Kiscellben bérelt imaházat. A temetkezés azonban Simonyiban zajlott. Az 1870-es év nagyobb változást idézett elő, mivel a kiscelli és simonyi ortodoxok vitába keveredtek egymással. Ennek következményeként a simonyi, önálló ortodox hitközséggé alakult át. A következő években folyamatos fejlődésnek indult az önszerveződő zsidó élet a városban. A közösség 1872-ben magyar nyelven működő zsidó iskolát alapított, 1874-ben megvásárolta a városhoz tartozó földterületet, amely a temető lett. Chevra és más egyletek jöttek létre. A leglényegesebb események közé tartozott, amikor már ötvennél több aktív családdal bírt a hitközség, igény lett a saját zsinagógájra, a korábban bérelt imaház helyett. Az építtetéssel egy bécsi építész mestert bíztak meg, Ludwig Schöne-t. Az épület egyedi stílusban készült. Ja-

seget alakítottak, majd 1908-ban különálló zsinagógát hoztak létre, és 1911-től autonóm Chevra-t működtettek. A nők számára külön karzat készült, amelyet a földszint egy-egy oldalán lévő emelvényen alakítottak ki. Az 1882. március 31-i átadáson jelen volt a város összes fontos tisztségviselője is. Az első nagy háború kitöréséig jó kapcsolat volt a városban élő zsidók és a nem zsidók között. A háborút lezáró évek, majd az azt követő diktatúrák és a fehérterror azonban sok fájdalmat, keserűséget okoztak. Sok-sok zsidót gyilkoltak meg arra hivatkozva, hogy közülük volt a kommunához. Pedig nagyrészüik nem csak ellenezte annak rendeleteit, de sokuknak komoly kárt is okoztak azok a hónapok.

A város bírása és jegyzője komoly összeget kapott és fogadott el azért, hogy a helyi pogromokat megszervezzék és jóváhagyják. Katonák törtek a zsinagógában imádkozókra, majd a rabbit és a híveket foglyul ejtették. Azt követően az ittas, eszeveszett feltüzelt lakosokat bujtották fel,

Képes Történelem

Képeslapok – képes történelem (XLVIII. rész)

hogy gyilkolják meg őket. Mindez 1919. augusztus 23-24-én történt. Sok ártatlan zsidót kegyetlenül megkínoztak, szemüket kiszúrták, kezüket-lábukat eltörték, akadt, akinek a fülét metszették le. „Jó szokás szerint”, a meggyilkolt, bántalmazottak házait kifosztották, vagyontárgyaikat elrabolták. Később a gyilkosokat „haza-fias felbuzdulás” jogcímen a bíróság felmentette... No comment! Az 1920-as évek némi megnyugvást hoztak a város megmaradt zsidóinak életébe, melyet az 1938-as zsidótörvények újra beárnyékoltak. Jo-gaikat, lehetőségeiket időről-időre korlátozták, majd 1944-ben az alispán rendeletben oszlatta fel a hitközségek különböző egyleteit. Ekkor a városban nagyjából 500 zsidó élt, s további 900, a környező kisvárosokban, falvakban. A gettósítás idején a hatóság Jánosházát jelölte ki gyűjtőhelyként, melybe 1944. május 10-11. között kerültek a celldömölkiek. Akadtak néhányan, akiket a soproni gettóba vittek. A megüresedett házakat a községháza kiadta az „arra rászorulóknak” és a bejelentkezőknek. A férfiakat javarészt munkaszolgálatba vitték – s szinte mind elvesztek. A deportálásokkal kiürült a környék, a haláltáborokban odaveszett a város zsidóságának java – alig százan éltek túl a pusztítást. 1945. április 12-én belőlük alakult meg május 1-ig a zsidó tanács azzal a céllal, hogy a zsidók tulajdonát képező vagyontárgyakat az esetlegesen visszaérkezők számára biztosítsák. 1949-ben az újjáalakult vegyes hitközséget Biringer Árpád és Katz Lázár vezették. Ekkorra a környező településekkel együtt már csupán 81 zsidó tartozott a hitközség fennhatósága alá. Szmorú mementó volt az is, hogy a kevés túlélő a két temetőt is feldúlva láthatta viszont. A városra (sajnos) jellemző, hogy a háborút követő évtizedekben is valamiért a zsidó temetők bántották az itt élők „ízlését”, mert az 1960-as, 1970-es években is rendre meggyaláztak a sírokat, a köveket összetörték, ledöntötték. A meggyalázott sírokat az állam és a hitközség ugyan mindig rendbe hozatta, de a lelkeken esett sebeket senkinek sem sikerült! Mára a zsinagóga épülete eltűnt, ugyanis azt az 1950-es évekre eldözerolták. Az évtizedek múltával a haláltáborokból, munkaszolgálatból viszsztatért mag ráébredt arra, hogy felesleges ezen a környéken újra otthont építeni. A túlélők java-részt elhagyták az országot, néhányan a fővárosban kerestek maguknak új életet. A város szülőitjei közül talán az egyik legismer-tebb, a Cfáton napjainkban is működő magyar zsidó múzeum alapító-igazgatója, Lusztig József. Következő utazásunk során egy rövid látogatást teszünk Vas-Simonyiban (Nagysimonyiban).

Izsák Gábor

Dési János

Ferenc József és a zsidók, valamint a nagymamám

A Habsburg – dinasztia és a magyarországi zsidók viszonya felettébb érdekes téma. Mi ennek csak egy piciny részletét ragadjuk ki, minden különösebb kommentár nélkül, az Egyenlőség című zsidó lapból idézve.

„Nem csak az uralkodó iránti hódolat, de a háladatosság is a zsidó kiváló tulajdonsága. Ferencz József császár és király iránt a zsidó örök, szívéből soha ki nem oltható hálát és imádat-szerű szeretetet táplál; mert soha uralkodónak annyit nem köszönhetett, mint Ferencz József császár- és királynak.” – lelkendezik a lap 1888. decemberi számának címlapján induló írásban talán maga a főszerkesztő, Szabolcsi Miksa. Írását egy történettel indítja, amely szerint valamikor 1850 táján a fiatal uralkodó megszemléli csapatait, melyeknek az élén egy „titántermetű” vitéz áll. A császár és király megkérdezi, hol szerezte azt a rengeteg kitüntetést, amelyet visel, a „titántermetű” hosszan sorolja, melyiket milyen hősiességért kapta a birodalom védelmében. (1850 a dátum - érdekelne, hogy került a hadseregbe, ki ellen harcolt, de ez nincs kifejtve, talán csak annyi, az itáliai fronton gyűjtötte a legtöbb kitüntetését – itt megkönnyebbültem, szóval nem azok ellen a hitsorsosai ellen vitézkedett, akik a magyar szabadságharcban harcoltak.)

Titán barátunk még sorolná a kitüntetéseit, amikor az ifjú Ferencz Jóska közbevág: és miért csak őrmester még ez az ember, ha ilyen jó katoná? Talán részeges, megbízhatatlan?

Nem, nem feleli a hirtelen sápadtan előlépő kapitánya, De Schwartz őrmester zsidó.

Na, itt a király éktelen haragra gerjed. Mi az, hogy zsidó? Aki a császár egyenruháját viseli, mind katoná. És egy bátor katonának tisztnek kell lennie.

És akkor, deus ex machina, ott termett a „nagy Radeckzy” és rárivallt a zsidó titánra: Schwartz hadnagy lépjen elő!

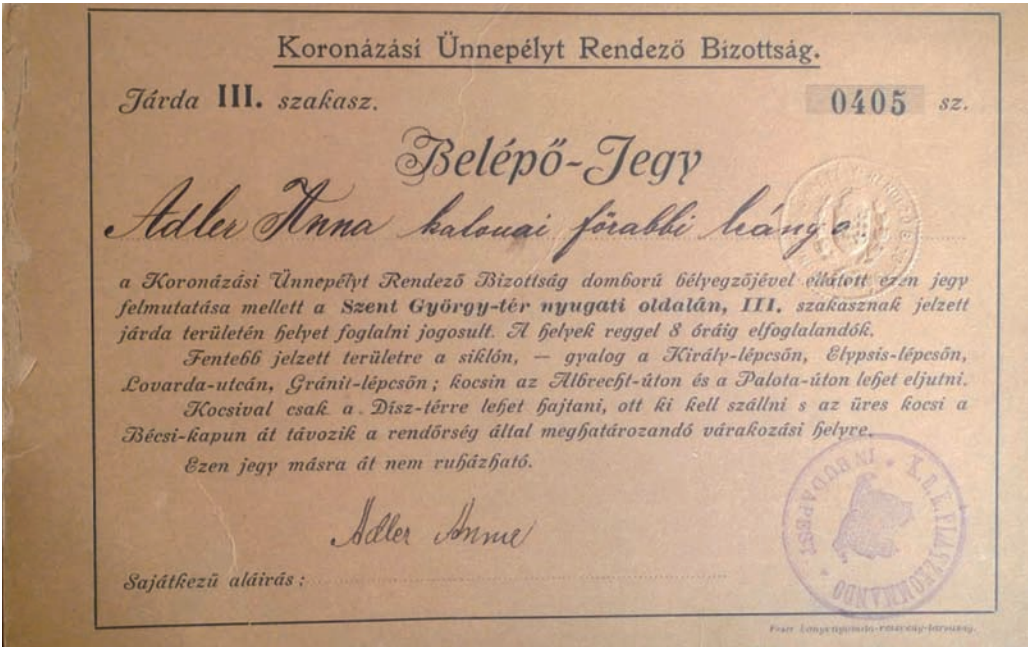
Persze Schwartz nem lépett elő, mert Schwartznak Schwartz volt ugyan, de mégiscsak őrmester. De Ferenc József gyorsabb észjárású lehetett – amit el is várunk egy ifjú uralkodótól – és rákontrázott: Schwartz főhadnagy, lépjen elő. (Mibe volt ez neki?)

És ekkor már a zsidó altisztből hirtelen zsidó főhadnaggyá avanzsált titán is megérthette, hogy micsoda megtiszteltetés érte. És szerencsére a „nagy Radeckzynél” éppen volt egy tisztí kard egy övvel és ott azt nagy ünnepélyesen felcsatolta a titántermetű zsidó katonára.

Hát nem szép?

Szabolcsi egyébként e cikkében példákat is mond arra, miért is e nagy lelkesedés az uralkodó iránt. (Részben persze el tudjuk képzelni. A kiegyezés után időszer az aranykort jelentette Magyarországnak és benne az itteni zsidóknak.

A polgárosodás, a befogadás ígérete, amely csak néhány évtized múlva foszlik a semmibe.) Szóval Szabolcsi felidézi, hogy már, 1848 március elején – éppen a forradalmak fenyegetésé-

nek az árnyékában a császár által kiadott alap-törvény - igaz, ez még nem Ferenc József volt – tartalmazza: „A politikai és polgári jogok élvezhetése a felekezettől teljesen független.”

Az más kérdés, hogy ennek ellenére a magyarországi zsidók mégiscsak a forradalom oldalára álltak, még ha csak pár perccel a világosi fegyverletétel előtt született meg a szegedi országgyűlésen a zsidók egyenjogúsításáról szóló törvény. Amely nem is lépett hatályba, ráadásul Ferenc József külön, komoly hadisarcot rótt ki a zsidókra. Ezen Szabolcsi cikke nagyvonalúan átugrik – de hiszen a magyar nép nagy többsége is megbocsátott neki Aradért és a forradalom leveréséért. „1867. a félreértések elmúltak, nemzet és király egymást megértette és megszerette; megteremtették a létet biztosító alaptörvényeket és az ezekre közvetlenül következő alaptörvény, a 17. a zsidók feltétlen egyenjogúsítását mondja ki”. Egy 1890-ben ugyanitt megjelent cikkben részletesebben is megindokolja álláspontját:

„I. Ferencz József uralkodása alatt szabadult fel felekezetünk a birodalom mindkét részében a rettenetes és szégyenteljes nyomás alól, mely a zsidóságra századokon át nehezedett. Az Ő kormányai, az Ő akaratával adták meg felekezetünknek a polgári egyenjogúsítást, és mint igazi, jó atya, ki gyermekeit boldoggá tette, örködik afölött is, hogy a mit nekik ajándékozott, azt meg is tartásák, nyert jogaikban őket meg ne zavarják.”

A boldog békeidők.

A Habsburg birodalom korábbi zsidóellenes intézkedéseit egyébként az Egyenlőség Ferenc József halálakor idézi fel. Így azt a törvényt, amely szinte lehetetlen feltételekhez kötötte a zsidók

házassági engedélyét, vagy azt, amelyik letelepedésüket, a városokba költözésüket tette gyakorlatilag reménytelené. Szóval, volt mihez képest változtatnia Ferenc Józsefnek.

Ferenc József egyébként többször is tett a zsidók iránt gesztusokat, mint azt az Egyenlőségből is tudhatjuk. 1869-ben több más uralkodókkal együtt ő is részt vett a Szuezi csatorna megnyitására. Előtte, gondolom, ha már arra járt alapon, felkereste a Szentföldet is. Jeruzsálemba – a Jeruzsálem királya címet is viselte amúgy – Jaffáról érkezett kocsival. A városban nagy tömegek fogadták – a keresztények is és a zsidók is szép díszkaput építettek neki. (A zsidóké volt a díszesebb, a csinosabb – írja az Egyenlőség.) Ferenc Józsefet külön nagy számban köszöntötték az ott élő zsidók, köztük is azok, akik a Monarchia területéről származtak. Lovas bandériumuk magyar és császári zászlóval bókolt a királynak. Akinek aztán olvastak a Tórából is, melyet az akkorra már díszegyenruhába öltözött cs. és kir. magához kéretett és megcsókolt. Igen, Jeruzsálemben megcsókolta a Tórát. És még itt sincs vége. Másnap egy zsinagógába látogatott el, ahol a Hakham Basi – azaz az Otomán Birodalomban élő zsidók főrebijja előtt a király fejet hajtott, és az a kezeit Ferenc József fejére téve elmondta rá a papi áldást. Csoda, hát, ha a zsidók ekkor már lelkesedtek érte?

És most ugorjunk egy kicsit. Gyerekkoromban sokat hallgattam azt a történetet, hogy nagymamám miként vett részt Ferenc József utódja, IV. Károly koronázásán. A meghívóját annyi vészen át megőrizte. Most ezt itt osztom meg a Pesti Sólet olvasóival.

Várkonyi Tibor

Örökre elment Boulez, a nagy francia muzsik

Búcsúznak sorban a nagy muzsikuskok. Korunk zeneszerzői, karmesterek, előadók, egyszerűen azért, mert idősek, meghalnak. Néhány héten belül, mondhatni két óriást is méltatott a zenevilág, mindketőjük közel a kilencven esztendőhöz.

Egyikük német volt, Kurt Masur karmester, aki életének és tevékenységének javarészét az NDK-ban töltötte el, de Ulbricht rendszerének nem volt hajlandó behódolni, a drezdai zenekart viszont a világ élvonalába emelte. A berlini fal ledőlése után Amerikába hívták, az egyik legjelesebb zenekar, a New York-i Filharmonikusok vezetésére, a városban is halt meg. A második francia volt, Pierre Boulez komponista, dirigens,

sem használt pálcát, csak a két kezét követhette a zenekar. Ezen a felvételen én is ezeket figyeltem. Az ujjak összezárását, széthúzását, ahogyan az egyes szólamoknak beintett. Pontosan, követ-hetően, szemmel láthatóan a zongorista is élvezte, gyönyörű Mozart kerekedett belőle. A nagy zenekarok ezért kedvelték Boulezt, hívták mindenrová, a népszerű mesterek közé számított, ment is mindenüvé.

Pierre Boulez

elméleti kutató, ő sem hazájában hunyt el, Németországban, ott is temették el. Az ő „emigrációjának” nem politikai oka volt, „kemény férfiú”, szinte mindenkivel perben, vitában állt, de nem haragban. Szikár elvei voltak. Boulezhez, állíthatnám, személyes érzelmek fűztek. Távoliak, van egy felvétele, amely az első pillanattól szívemhez nőtt. Vezényelte, ugyancsak a világ egyik legkiválóbb zenekarát, a berlini filharmonikusokat, Mozartot, a huszas számú D-moll zongoraversenyt. Gyönyörű alkotás, ráadásul az egyik legcsodálatosabb szólista, az immár hetven éves portugál művésznő, Maria Joao Pires közreműködésével adta elő. Fiatalos, bűbajos asszony, amint leült egy billentyűt, behunyja a szemét, belülről, a lelkéből szól. Élmény volt végignézni ezt is, de ugyanilyen nagy Boulez vezénylését követni. Akárcsak Masur, ő

Odahaza, Franciaországban sem ezzel volt a baj, nem ezért „számúzta magát” német földre. Hanem mert fiatal, kezdő korától csaknem mindenkivel összeveszett. Igazán szakmai diplomája sem volt, az egyik nagy modern komponista hívta meg magántanulóként, mert elismerte példátlan tehetségét, amelyet az évtizedek alatt soha kétségbe nem vont senki. Kezdetben vezényelt a párizsi operában is, de a vezetéssel hamar összerúgta a port. Nyomban hívták Amerikába, meghozzá a legjelesebb együttesek élére, aztán ismét vissza Párizsba, újabb válás. Amikor néhány éve a klasszikus nagyopera mellé, divatos korszerűt építettek, a Bastille operát, meghívták tanácsadónak. Eredetileg reál pályára készült, értett az építészethez is, a Szajna partján egy csodás koncertterem köszönheti közreműködését. A Bastille-től azért

ment el, mert belekötöttek jó barátjába, a zongorista-karmester, félig izraeli származású Daniel Barenboimba, Boulez mellé állt.

A hozzáértőknek nem is a muzsikuss Boulezzel volt bajuk, néhányuknak inkább a zeneszerzővel. A harmincas években az új korszerű irányzatok egyik vezéralakja lett, (mellesleg Bartók műveinek is az egyik leghitelesebb tolmácsolója), műveit többen túlságosan „érthetetleneknek”, rövidéletűeknek tartják, azt állítják gyorsan elfelejtődnek. Ezeknek válaszolt egy zenetörténész a baloldali L’Obs hetilap hasábjain, azoknak, akik azt harsogják, hogy a korszerű muzsikát egyesek túl „élvezhetetlennek”, a tömegektől elszakadnak bélyegzik. Erre a vitázó azzal replikázott, de hát egy Boch fuga is nem túl „bonyolult-e”? Tömeg népszerűséget élvez-e egy Beethoven vagy Ravel vonósnygyes? A zene általában többségében a „kiválasztott kevesek” műfaja, és jöllehet Boulez szerzeményei még nem törték át az úgynevezett népszerűség falát, bízzák az időre megítélésüket. Boulez soha nem állta útját a tehetségeknek, senkik elől nem zárt be koncerttermet, elég széles a válla, hogy szembe szegüljön a sznoboknak.

Ami igazán számíthat azonban, azok a Mester széleskörű emberi, baráti kapcsolatai. A muzsikuss társadalom rajong érte, Franciaországban is, ahol csakugyan vannak, akik kötekednek vele, viszont neki köszönhetik nevüket és létüket. Nagy tekintélyt szerzett szakmai szövetségek. Halála után az egész világsajtó kellő tisztelettel és elismeréssel méltatta zenetörténeti nagyságát. A párizsi újságok tisztelgő nekrológiain túl, természetesen Németországban is, ahol Baden-Badenben, végső lakóhelyén búcsúztatták. A brit szigetországban, olasz földön, a hollandoknál és a tengerentúlon is, nem csupán a szakmai nyilvánosság, hanem a kulturális és politikai sajtó egésze, mint óriási veszteségről emlékeztek meg a távozásáról. De talán nem is ez a leglényegesebb. Aki látta Boulez berlini Mozart koncert felvételét, és követte a zenekar egyes szólamainak művészeit, amint követték a pálcá nélkül vezénylő Maestrót, képet kaphatott hírnevéről, elismertségéről. És még ez sem minden. A lemezfelvételek, a rádió és tévéörögzítések, a muzsikát szívből szerető rajongó nagyközönség már a halál másnapján áhítattal követte a talán kevésbé ismert zeneszerzőt és koncertszervezőt nem, de a páratlan karmestert igen. Heteken keresztül követték egymást a kegyeletos hangversenyek, és ez így marad nagyon sokáig – és ezek a gyönyörű emlékek mind megmaradnak az utókornak.

Boulez elfoglalta helyét a felejthetetlen nagy karmesterek között.

A DOHÁNY KÖRZET FEBRUÁRI PROGRAMOK

Minden hétköznap reggeli ima 7:30, esti ima 17:00 a Talmud-Tórában, vasárnap és munkaszüneti napokon reggel ima 8:00, esti ima 17:00 a Talmud-Tórában. A téli időszámítás idején az esti imák 17:00-kor kezdődnek! Minden *szerda* délután *ultiklub* 13:00-tól a Talmud-Tórában.

- Február 2.

Betérési tanfolyam a Talmud-Tórában
Talmud-Tóra gyerekeknek a Hevesi-teremben 17:00
- Február 3.

Előimádkozó-képzés a Talmud-Tórában, 17:00
- Február 5.

Esti ima a Hősökben 17:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
- Február 6.

Reggeli ima a Hősökben 9:30. Esti ima és *sálesüdesz* a Talmud-Tórában 16:40
- Február 9.

Betérési tanfolyam a Talmud-Tórában
Talmud-Tóra gyerekeknek a Hevesi-teremben 17:00
- Február 10.

Előimádkozó-képzés a Talmud-Tórában 17:00
- Február 12.

Esti ima a Hősökben 17:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
- Február 13.

Reggeli ima a Hősökben 9:30. Esti ima és *sálesüdesz* a Talmud-Tórában 16:50
- Február 14.

Kulturális Páholy, vendégünk Bálint András 15.00
- Február 16.

Betérési tanfolyam a Talmud-Tórában
Talmud-Tóra gyerekeknek a Hevesi-teremben 17:00
- Február 17.

Előimádkozó-képzés a Talmud-Tórában 17:00
- Február 19.

Esti ima a Hősökben 17:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
- Február 20.

Reggeli ima a Hősökben 9:30, Esti ima és *sálesüdesz* a Talmud-Tórában 17:00
- Február 23.

Betérési tanfolyam a Talmud-Tórában
Talmud-Tóra gyerekeknek a Hevesi-teremben 17:00
- Február 24.

Előimádkozó-képzés a Talmud-Tórában 17:00
- Február 26.

Esti ima a Hősökben 17:00, utána *közös sábeszi vacsora*, ára 3000 Ft.¹
A Kiddus elmarad!
- Február 27.

Reggeli ima a Hősökben 9:30, Esti ima és *sálesüdesz* a Talmud-Tórában 17:10

¹ A befizetés határideje február 19, Fülöp Ildikónál: 06-30-539-4683, vagy a körzet irodájában hétköznap délelőtt 9-12 között.

Évzáró a Dohány körzetben

Sálesüdesz, s ima a Talmud-Tórában, az immár hagyományos évzáró, ezúttal a Goldmark-teremben. December 26-án majd százan ültük körbe az asztalokat, a különálló svédasztalról pedig ki-ki kedve szerint csipegethetett, választhatott a csábító falatok közül /töltött csirke, töpörtyű, saláták, sós sütemények stb.). A falatozás közben beszélgettünk, hallgattuk Klein Juditot és zenekarát. Végül sokak örömére érkezett a töltött káposzta is. Az est zárásaként, főrbink, dr. Frölich Róbert köszöntő beszéde után – pezsgővel – koccintottunk...

fotók: Villányi András

Gárdos Péter volt a Kulturális Páholy vendége

Hosszú hónapok után, január 17-én (vasárnap) folytatódott Goldmark-teremben, a Dohány körzet népszerű programja, a Kulturális Páholy. Felvezetéseként Király Ádám zongorajátékát hallgathattuk, majd a délután zárásaként szintén a fiatalember ült a hangszerhez és kísérte édesapját, kórusunk tagját, Király Miklóst. A kettő között főrbink, dr. Frölich Róbert beszélgetett Gárdos Péter filmrendezővel, a Hajnali láz című filmről – is.

Még a hét közepén, a Dohány körzet több tagja is elment a Puskin moziba, s együtt nézte meg a filmet. A vasárnapi eseményen megjelentek közül sokan könyvben olvasták a történetet. Gárdos Péter, főrbink kérdésre elmondta, úgy érzi a Sors meg-invitalta arra, hogy ne tartsa meg magának szülei történetét. 1998-ban hunyt el az édesapja, miután kiválogatták a megtartani akart és nem akart dolgait, édesanyja egy kávésdobozt vett elő. Egy ütött-kopott dobozt, amelyből két csomag, szalaggal átkötött levelet adott át. A több mint száz levelet – összefésülve, két fiatal, egyre szerelmesebb írásait olvashatta. A magázásból hamar tegezésre váltottak, a drágámból pedig idővel leendő házastársam lett... Bár nem sokkal a holocaust után járunk, a levelekben is csak röviden, a tények felsorolásával írnak szülei arról, hol és mennyi ideig voltak. Nincs bosszúvágy, felejteni, élni akarnak. Éppen ezért, a filmben is csak két jelenet utal a múltra. Más a film és más a könyv, utóbbi esetében élezni kellett a konfliktusokat. Illetve a külföldi szponzorok kéréseinek is meg kellett felelni. Az izraeliek miatt, mint egy keretként, édesanyja Izraelben meséli el az egymásra találást. A rendező szerint, hogy a film szerint kint él, plusz mondanivalót is adhat a történetnek. A svédek „elvárása” még érdekesebb: kijelentették, az nem igaz, hogy ott mindenki jó volt. 1945-ben még szállítottak acélt a németeknek – sőt, az ország lakosságának 40 százaléka támogatta is Hitlert. Ezért került be a filmbe is egy Hitlert kedvelő család. Ez persze érdekes kérdéseket vet fel, mely ország mennyire hajlandó szembenézni a múltjával, vajon Magyarországon adnának arra pénzt, hogy a valós negatív szerepet bemutassák... Megtutuk, hogy valós személyeket láthatunk a filmben, bár erősebb tulajdonságokkal. Így a heringevő, mindent tudó rabbi már a saját fantázia terméke, de létezett, akinek kézremegése, köhögő rohama volt, vagy éppen a hangos szóra az ágy alá bújt és jelentett. A filmbeli Sára ma is él Izraelben. Gárdos Péter a szülei kapcsán elmondta, hogy édesapja meggyógyult tüdőbetegségéből és lelkesen cigarettázott, szivarozott. Míg előző este még úgy volt, hogy édesanyja is ott ül majd mellette a színpadon, de felszökött a láza, így ez most elmaradt.

fotó: Villányi András

Tu BiSvát a Goldmarkban

Január 25-én, a Goldmark-teremben gyűlt össze a Dohány körzet ötvennél is több tagja az idei Tu BiSvát ünnepén. A szokott, izlésesen előkészített gyümölcstálak mellett finom szendvicsek várták a megjelenteket. S persze főrbink ezúttal is mondott néhány új dolgot az ünnep kapcsán.

fotók: Szentgyörgyi Ákos

Támogassa zsinagógánk alapítványát!

Az Alapítvány a Dohány utcai zsinagógáért az elmúlt években rengeteg programot szervezett a körzet hívei számára (kirándulás, múzeumlátogatás stb.), de környezetünk szebbé alakításáért is rengeteget tett Nádél Tamás elnök vezetésével. Elég megemlíteni az Emánuel park átalakítását, a sírkert rendbetételét, vagy éppen a Dohány templom orgonájának felújítását. S persze még hosszan sorolhatnánk, megemlítve, hogy minden évben anyagi segítséget nyújt valamely zsidó intézménynek.

Kérjük, támogassa Alapítványunkat!

Bankszámlaszám: 11707024-20359234-00000000

IBAN: HU71 1170 7024 2035 9234 0000 0000